

Fra agerland til natur

Andrea Oddershede

Biolog ph.d., SEGES

Plantekongres 2020

SEGES

STØTTET AF
Promilleafgiftsfonden for landbrug

OBS! Førsteprioritet er altid at beskytte og bevare eksisterende naturværdier

Nogle naturtyper kan ikke genskabes, og slet ikke på landbrugsjord.

Eks. højmoser, rigkær, våde heder, kalkoverdrev og andre habitater med specielt lavt næringsstofindhold, kalkindhold, grundvandspåvirkning og andre hydrologiske forhold.

OBS! Førsteprioritet er altid at beskytte og bevare eksisterende naturværdier

Dyr som kræver levesteder med lang kontinuitet som f.eks. gamle træer, kan ikke umiddelbart etablere sig i ny natur (eks. eremit og diverse arter af flagermus).

OBS! Førsteprioritet er altid at beskytte og bevare eksisterende naturværdier

Strukturer (som fungerer som levesteder) kan tage meget lang tid at opbygge.

SEG

Foto: Andrea Oddershede

Ny natur på landbrugsjord – det er gjort før

Vådområdeprojekterne.

Braklægningsordningen (115.000 ha (80 %) blev opdyrket igen i 2008-2010).

20-årige støtteordninger om udtagning af agerjord (17.000 ha, hvoraf alle udløber inden for de næste par år)

Naturstyrelsen – 800 nye søer, nye overdrev og heder (ca. 1200 ha).

Fælles for alle er, at der ikke har været en indledende kortlægning af arealanvendelsen, og heller ikke en dokumentation af naturudviklingen på længere sigt.

Hvordan gør man?

Trin 1: Udvælg et areal med potentiale

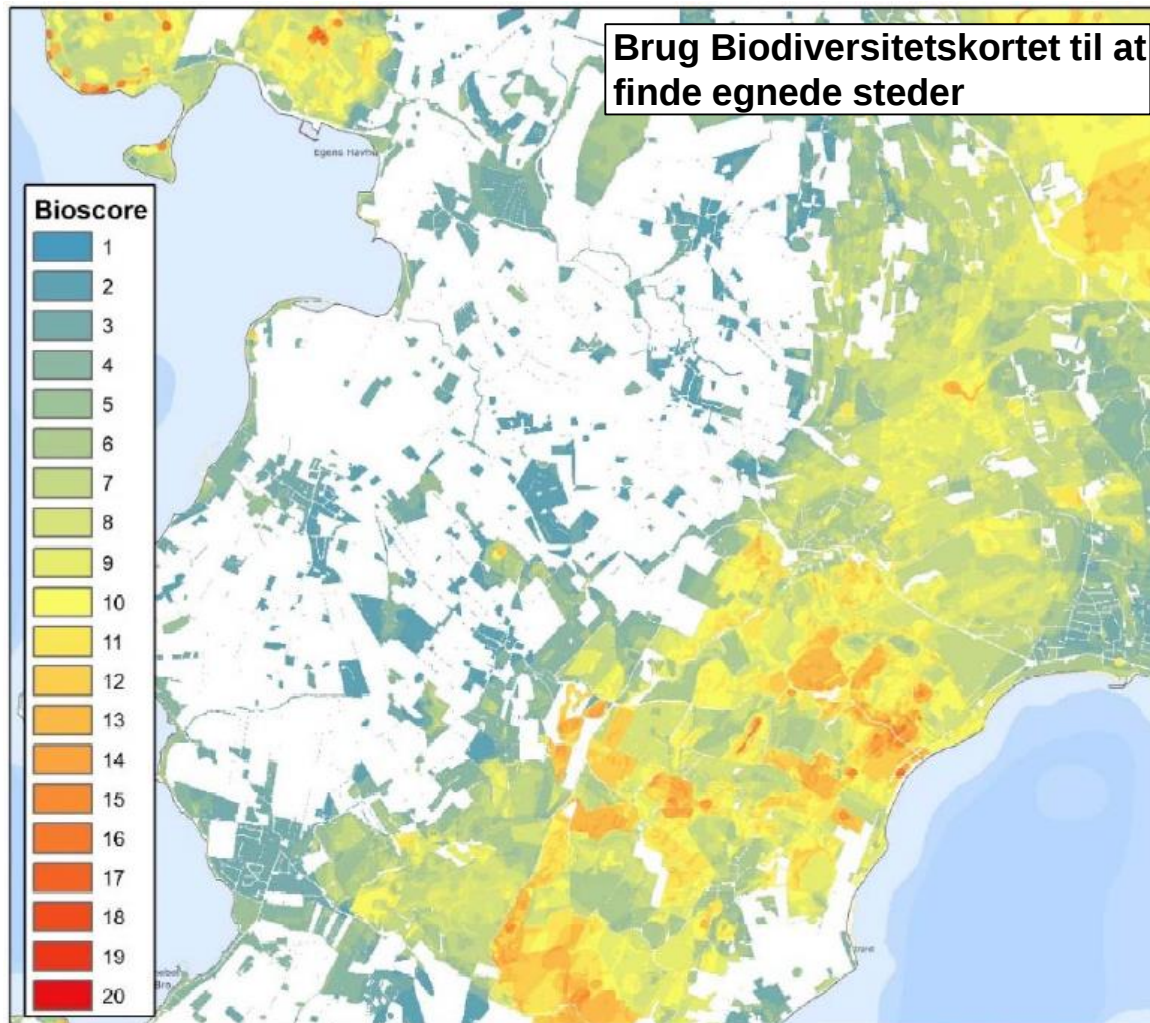
Trin 2: Genopret de naturlige processer på arealet

Trin 3: Tålmodighed

Fra agerjord til natur – placering er vigtig

OBS! Førsteprioritet er altid at beskytte og bevare eksisterende naturværdier.

Især i forhold til frøkilder og indvandringmuligheder for dyr, samt muligheder for samhegning med eksisterende natur.

Eksempel fra Hjørring kommune: Genetablering af indlandsklit

Virkemidler: Ophør af dyrkning, assisteret spredning, naturlig hydrologi, græsning og terræn.

Fra agerjord til natur – placering er vigtig

- ▶ Genindførsel af naturlige dynamikker (græsning)
- ▶ Lavt næringsstofindhold
- ▶ Tæthed til frøkilder
- ▶ Samhegning med eksisterende naturarealer

Fra agerjord til natur – assisteret spredning

Den lokale artspulje kan være en flaskehals i forhold til udvikling af nyt naturareal

Podning med hø.

Flytning af tørv – mikroorganismer, svampe og nogle gange også pH følger med.

Indsamling af frø fra lokale donorarealer (**kommercielle frøblandinger er ikke oprindelige nok i Danmark**).

Skovrejsning

Ringes mulighed for naturlig indvandring af planter
Ingen mulighed for selvetablering af skov
Ingen mulighed for naturlig dynamik
Ingen prioritering af placering

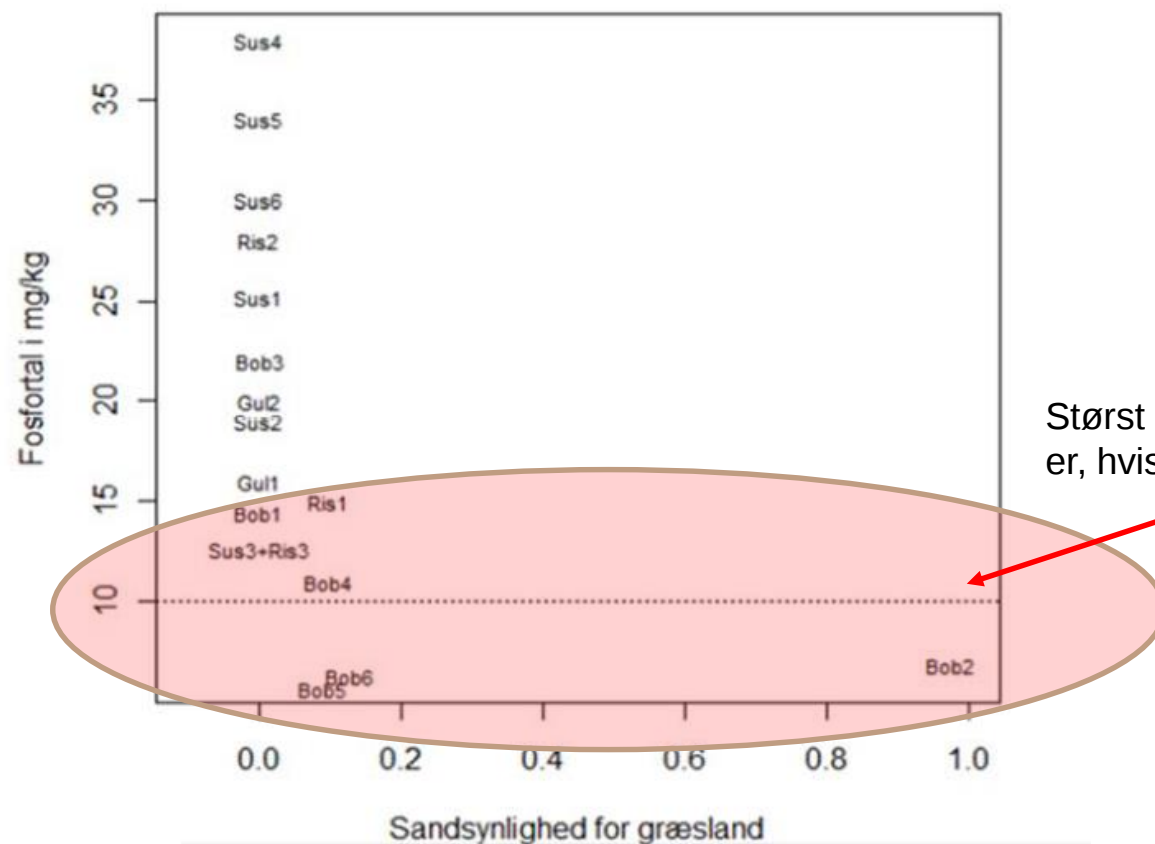
Vådområdeprojekter (kvælstofreduktion som mål)

Kvælstofvirkemiddel (højt niveau af næringsstoffer).
Ringes mulighed for naturlig dynamik.
Ingen prioritering af placering efter naturpotentiale.

Fra agerjord til natur – næringsstofproblematik

Størst potentiale for udvikling af god natur på næringsfattige arealer
(fx forsørfal under 10 mg/kg)

Behov for en nøje udvælgelse af egnede arealer.
Agerjord **er** det sværeste udgangspunkt.

Størst sandsynlighed for udvikling mod god natur er, hvis udgangspunktet er næringsfattigt.

Fra agerjord til natur – genopretning af lav næringspulje

- udpining ved dyrkning af afgrøde (kan tage nogen tid hvis P-puljen er høj),
- høslæt (kan tage lang tid),
- fjernelse af toplaget (effektivt),
- reolpløjning (kræver godkendelse fra museet),
- nedmuldning af organisk materiale (N gøres plantetilgængeligt),
- afbrænding (N frigives, Ca, K, Mg, P lagres i organiske jordlag),
- opfølgende forvaltning ved græsning og høslæt (kan tage meget lang tid).

Hurtigere udpining på sandede end lerede jorder.

Generelt en langsommelig proces.

Gør det nemt – vælg et område der i forvejen er næringsfattigt – gerne med eksisterende naturværdier

Ikke-omdriftsjord kan have langt højere naturpotentiale og arterne vil hurtigere indfinde sig, det gælder råstofgrave, ekstensive græsmarker, brakmarker, juletræsplantager...

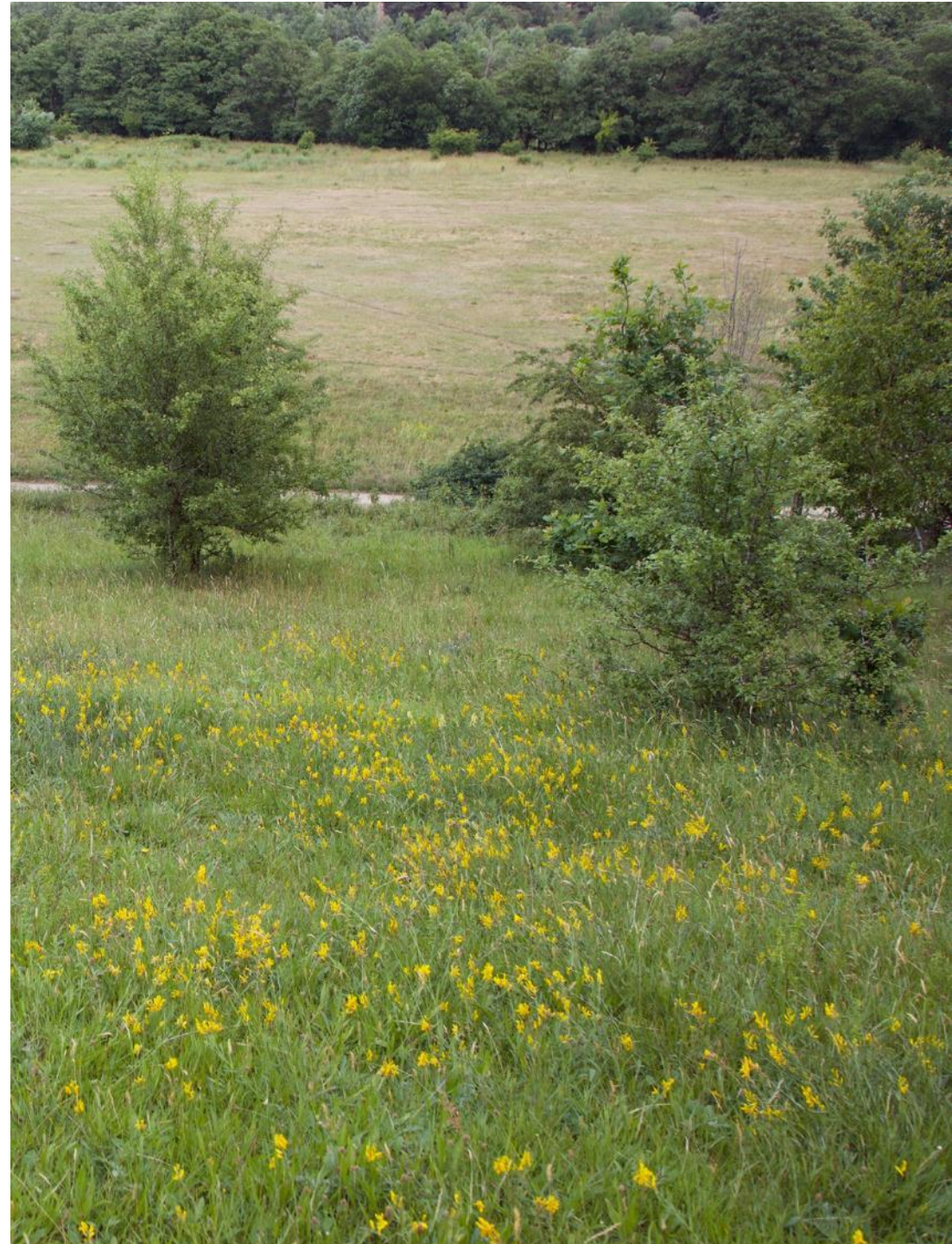

Fra agerjord til natur – tidsperspektivet

Udviklingen er hurtigst:

- hvor jorden er næringsfattig og naturtætheden høj.
- på de mest marginale dyrkningsjorder (fx tørre sandjorder, tunge lerjorder eller vandlidende tørvejorder),
- på kuperet eller lavtliggende terræn,
- hvor dyrkningshistorien er kort og ekstensiv.

Ekstensiv græsmarker (lav omlægningsfrekvens) >
intensiv græsmarker > agerjord

Fra agerjord til natur – tidsperspektivet

Habitatnaturtyper og § 3-undertyper		Naturtilstand		
		Høj eller god	Moderat	Ringe eller dårlig
Kystklint- eller klippe (1230)	Erstattelighed	Usandsynligt	Usandsynligt	Usandsynligt
	Hastighed	Ukendt	Ukendt	Ukendt
	Evidens	Ingen	Ingen	Ingen
Tørt kalksandsoverdrev (6120)	Erstattelighed	Usandsynligt/ingen	Betinget, svært/usandsynligt	Betinget, svært
	Hastighed	Ukendt	Ukendt	30
	Evidens	Mangelfuld	Mangelfuld	Mangelfuld
Øvrige tørre overdrev	Erstattelighed	Betinget, svært/usandsynligt	Betinget, svært	Betinget, let
	Hastighed	50-100	30-50	10-15
	Evidens	Mangelfuld	Mangelfuld	Mangelfuld
Kalkoverdrev (6210)	Erstattelighed	Betinget, svært/usandsynligt	Betinget, svært	Betinget, let
	Hastighed	50-100	30-50	10-15
	Evidens	Mangelfuld	Mangelfuld	Mangelfuld
Surt overdrev (6230)	Erstattelighed	Betinget, svært/usandsynligt	Betinget, svært	Betinget, let
	Hastighed	50-100	30-50	10-15
	Evidens	Mangelfuld	Mangelfuld	Mangelfuld

Betinget af en hensigtsmæssig udvælgelse af erstatningsarealet og/eller en aktiv indsats for at nedbringe næringspuljen og assistere spredningen af arter

Overdrev:

Høj / god tilstand (50-100 år)

- velfungerende levesteder
- lang kontinuitet i livsvilkårene
- relativt upåvirkede af gødskning og omlægning).
- stejle skrænter med fritliggende sten, nedbidte træer og buske med fodpose, artsrig og varieret vegetationen

Moderat tilstand (30-50 år)

- relativt velfungerende levesteder for almindelige arter
- kan rumme mindre bestande af mere sårbare og sjældne arter.
- ofte muligheder for forbedring eller genopretning

Ringede / dårlig tilstand (10-15 år)

- artsfattige, kulturopåvirkede, isolerede og små
- tilgroede krat kan være værdifulde levesteder!
- genopretning forudsætter en omfattende forvaltningsindsats.

Fra agerjord til natur

- ▶ Genindførsel af naturlige dynamikker (græsning)
- ▶ Lavt næringsstofindhold
- ▶ Tæthed til frøkilder
- ▶ Græsning
- ▶ Samhegning med eksisterende naturarealer

Græsning

- gerne hele året
- gerne uden tilskuds fodring
- gerne med flere typer dyr

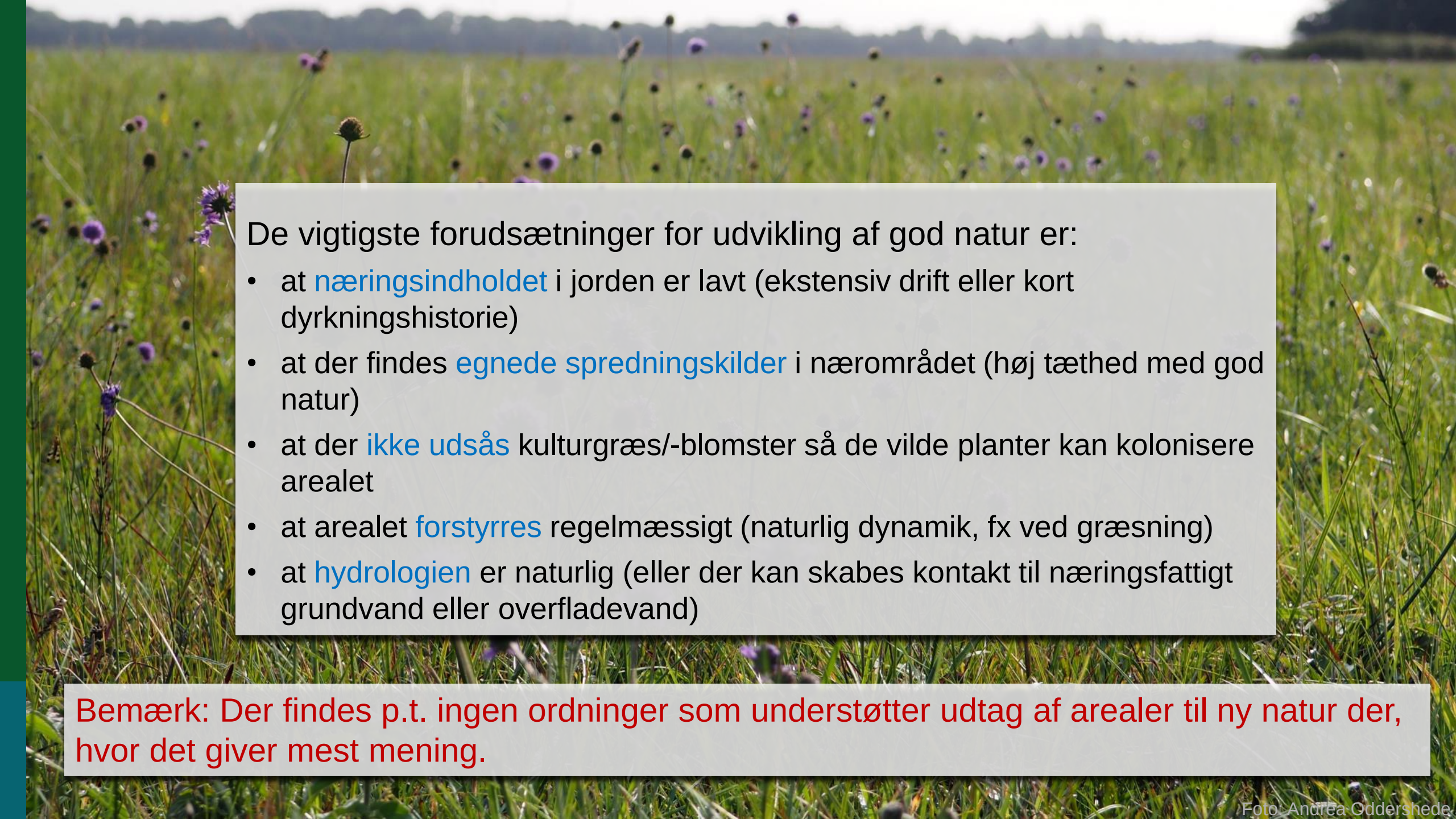
Græsning – græs og urter

Bid og barkskrælning på træer og buske

Bar jord – spirebede for nye arter

De vigtigste forudsætninger for udvikling af god natur er:

- at **næringsindholdet** i jorden er lavt (ekstensiv drift eller kort dyrkningshistorie)
- at der findes **egnede spredningskilder** i nærområdet (høj tæthed med god natur)
- at der **ikke udsås** kulturgræs/-blomster så de vilde planter kan kolonisere arealet
- at arealet **forstyrres** regelmæssigt (naturlig dynamik, fx ved græsning)
- at **hydrologien** er naturlig (eller der kan skabes kontakt til næringsfattigt grundvand eller overfladevand)

Bemærk: Der findes p.t. ingen ordninger som understøtter udtag af arealer til ny natur der, hvor det giver mest mening.

Hvordan gør man?

Trin 1: Udvælg et areal med potentiale

Trin 2: Genopret de naturlige processer på arealet

Trin 3: Tålmodighed

Gør det her rigtigt, og udviklingen mod en værdifuld natur vil gå hurtigere, og så får du brug for mindre

LÆS MERE HER:

Erstatningsnatur - erfaringer og muligheder.

Nygaard, B., Oddershede, A. og Høye, T.T. 2018. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 186 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 266 <http://dce2.au.dk/pub/SR266.pdf>

- Danske og udenlandske erfaringer med ny natur
- Videnskabelige erfaringer
- Virkemidler
- Danske eksempler beskrevet i detaljer

